

Aan de voorzitter, leden en plv. leden van de
Vaste Commissie voor Economische Zaken en Klimaat
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Briefnummer
19/10.247/TG/Kal

Onderwerp
AO Innovatiebeleid 11 juni a.s.

Den Haag
5 juni 2019

Telefoonnummer
070-3490415
E-mail
grosfeld@vnoncw-mkb.nl

Hoogedelgestrenge dames en heren,

Nederland staat er goed voor als innovatieland.

Nederland staat er goed voor als innovatieland. Ons land staat aan de top van vele innovatieranglijsten. De Europese Commissie bestempelt Nederland als innovatieleider. Op vele terreinen is ons bedrijfsleven wereldmarktleider, hebben we internationaal toonaangevende innovatie-ecosystemen waarin grote mkb-bedrijven samenwerken aan de uitdagingen van morgen en hebben we een bruisend startup ecosysteem.

Kenmerkend voor Nederland is dat deze goede prestaties worden geleverd tegen relatief zuinige publieke- en private investeringen. De totale private investeringen in innovatie nemen wel toe (van 1,06% BBP in 2011 tot 1,17% BBP in 2017), waarvan 40% door het mkb¹. Het bedrijfsleven behoort tot de Europese top 3 wanneer het gaat om samenwerking met, en investeringen in, de wetenschap. De publieke investeringen stijgen in deze kabinetsperiode wel, maar blijven achter bij de groei. *Verwacht wordt dat deze een gestage daling inzetten van 0,72% in 2018 naar 0,65% in 2023². Willen we de motor dus laten blijven lopen dan zijn extra investeringen onmisbaar.*

Naast de benodigde investeringen kan Nederland deze sterke prestaties alleen maar leveren dankzij de sterke samenwerking tussen de partijen in de gouden driehoek (overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen) zowel nationaal als regionaal, gecombineerd met een effectief en competitief beleidsinstrumentarium. Vele evaluaties laten zien dat het Nederlandse innovatiebeleid stevig staat. Ook de nieuwe richting van het gerichte innovatiebeleid naar een meer missie-gedreven aanpak met impact past bij

¹ 3,1 mld in 2016. Dat was 27% (ongeveer 1,3 mld) in 2003. Daarbij past wel de kanttekening dat het CBS daarna de R&D van de allerkleinste bedrijven (0-10) wat beter is gaan meten.

² Rathenau 'Totale investeringen in Wetenschap en Innovatie' (2019).

de manier waarop bedrijven innoveren en kan op de steun van VNO-NCW en MKB-Nederland rekenen. Onze eigen R&D barometer laat zien dat de investeringen van bedrijven steeds meer worden ingezet op samenwerking, de maatschappelijke uitdagingen en sleuteltechnologieën.

Tegelijkertijd is er ruimte voor verbetering.

Nederland staat er dus goed voor en de basis van het innovatiebeleid staat. Vanuit deze stevige basis is er echter nog wel ruimte voor verbetering. Recente dalingen in ranglijsten van WEF en IMD laten zien dat Nederland niet achterover kan gaan leunen. Zo is er nog steeds sprake van relatief lage publieke- en private investeringen in R&D waarbij de publieke middelen vaak wat versnipperd worden ingezet. Ook vermarkt Nederland de kennis nog onvoldoende. De rol van de overheid als launching customer is daarbij onderbelicht. Tot slot dreigt er een afstand tussen innovatieve koplopers en het meer technologie volgend mkb ('kennisverspreiding') wat op langere termijn belemmerend werkt op het groeivermogen van onze economie.

We willen de Tweede Kamer ten behoeve van het AO op 11 juni 10 concrete punten onder de aandacht brengen ter versterking van het innovatiebeleid:

1. Maak de WBSO future proof door te zorgen voor automatische stabilisatie en een betere ICT definitie.
2. Houdt het missie-gedreven innovatiebeleid eenvoudig en gericht op het verdienvermogen. Versterk de positie van het mkb in dit beleid.
3. Voorkom versnippering en verstevig de samenhang tussen wetenschaps- en innovatiebeleid. Jaag extra private investeringen in wetenschap aan door de PPS-middelen van NWO te laten groeien.
4. Investeer in AI.
5. Formuleer en activeer een ambitieuze start- en scale-up agenda.
6. Zet in op een valorisatiepact.
7. Maak meer ruimte voor proeffaciliteiten en Smart Industry.
8. Stimuleer procesinnovatie in het mkb.
9. Maak werk van de overheid als launching customer.
10. Zet in op 'knowledge deals' met branches om de kennisverspreiding gericht op het mkb te bevorderen.

Hierna worden deze punten verder uitgewerkt.

1. Maak de WBSO future proof

MKB-Nederland en VNO-NCW onderschrijven de conclusie van de WBSO-evaluatie dat de WBSO een effectieve en doelmatige regeling is. Kracht van de regeling is het brede bereik, iedere ondernemer ongeacht grootte, sector of technologie wordt via de WBSO gestimuleerd om in innovatie te investeren. Het is ook met recht een echte mkb-

regeling. Ongeveer 97% van de aanvragen is afkomstig van het mkb en bijna 2/3 van het budget gaat naar het mkb. De WBSO draagt daarmee bij aan R&D in het mkb, die broodnodig is voor innovatie én het toepassen van nieuwe technologie. Naast de WBSO is ook de Innovatiebox een belangrijke regeling voor het innovatief bedrijfsleven. Dat blijkt ook uit de evaluatie. Hierin is te zien dat een steeds grotere groep bedrijven die zowel van de WBSO als de Innovatiebox gebruik maakt.

Hoewel op het evaluatierapport nogal wat is af te dingen³, vinden VNO-NCW en MKB-Nederland het vooral van belang dat ondernemers, vooral de kleine, zelf aangeven de WBSO als een belangrijke stimulans te zien én dat de staatssecretaris stevig staat voor het belang van de regeling voor het brede mkb. Dat is van groot belang voor de Nederlandse innovatiekracht. We zijn dan ook positief over de kabinetsreactie over de WBSO-evaluatie. We benadrukken dat drie acties noodzakelijk zijn om de WBSO verder future proof te maken:

- *Automatische stabilisatie WBSO*: de effectiviteit van de WBSO-regeling is gebaat bij continuïteit. De periode waarin de WBSO is geëvalueerd laat talloze wijzigingen zien in parameters en definities. Zeker het mkb is gebaat bij stabiliteit. Dat vraagt naar onze opvatting om een aanpassing van de budgetsystematiek, die zorgt voor automatische stabilisatie van de regeling. De WBSO is namelijk één van de weinige fiscale regelingen die dit niet kent waardoor iedere jaar onzekerheid is bij ondernemers over de parameters. De staatssecretaris geeft aan daar Prinsjesdag 2019 een voorstel over te willen doen. *We willen de Tweede Kamer vragen het belang van automatische stabilisatie te benadrukken.*
- *Stimuleren ICT-innovatie in de WBSO*: uit de evaluatie komt duidelijk naar voren dat ondernemers aangeven dat nieuwe digitale innovaties, zoals op het gebied van kunstmatige intelligentie, minder goed passen binnen de WBSO. Dit komt mede door een strengere definitie die sinds een aantal jaren wordt gehanteerd. VNO-NCW en MKB-Nederland vinden het positief dat de staatssecretaris van EZK heeft aangegeven hier onafhankelijke experts naar te willen laten kijken. Ze vinden het van belang dat het (georganiseerd) bedrijfsleven op een goede manier wordt betrokken. Ook is het van belang dat deze experts voldoende ruimte krijgt om advies te geven hoe ICT-innovatie het beste kan worden gestimuleerd, zonder al te veel inkadering. *We vragen de Tweede Kamer de staatssecretaris van EZK te vragen het bedrijfsleven te betrekken bij (het verbeteren van) de ICT-definitie in de WBSO.*
- VNO-NCW en MKB-Nederland vinden het een punt van zorg dat de administratieve lasten zijn gestegen voor ondernemers. Nog steeds zijn deze

---

³ De gehanteerde econometrische analyse kent zeer veel beperkingen en laat zich moeilijk vergelijken met andere evaluaties. Zo wordt het effect van de hele regeling geschat door het effect van verschillen binnen de regeling zelf te onderzoeken, en wordt daarmee verondersteld dat het effect van heel de regeling is berekend. Ook een aantal van de aanbevelingen zijn theoretisch en soms inconsistent.

voor de WBSO relatief laag maar de stijging vraagt om aandacht. Zo zien we ook een terugloop in het aantal gebruikers van de WBSO. Een factor kan zijn de vele wijzigingen in de regeling waardoor bedrijven ook meer gebruik zijn gaan maken van de diensten van intermediairs. Ook is de WBSO uitgebreid met de S&O-niet-loonkosten tijdens de evaluatieperiode. Met name de niet loonkosten gerelateerde kosten zijn vaak administratief bewerkelijk. Op dit moment moet bijvoorbeeld een bedrijf met een R&D lab, wanneer deze niet voor de forfaitaire optie kiest, iedere ruimte waarin je geen R&D verricht aftrekken van het totaal en dan kosten toerekenen. Overwogen zou kunnen worden om onder voorwaarden te werken met eenvoudigere sleutels bijvoorbeeld op basis van het percentage directe S&O uren t.o.v. het totaal aantal gewerkte uren van alle medewerkers (R&D en niet R&D). *We vragen de Tweede Kamer de staatssecretaris van EZK te vragen naar dergelijke simpelere toedelingsmodellen te kijken.*

- *Samenwerking in de keten:* in de praktijk zien we dat veel innovatie ontstaat door samenwerkingsverbanden in een waardeketen al dan niet over sectoren heen. Het gaat vaak om samenwerkingsverbanden tussen mkb-bedrijven en een aantal grote bedrijven. MKB-Nederland heeft Nyenrode de opdracht gegeven de kracht van (een aantal van) dit soort ketens in kaart te brengen. De WBSO speelt eigenlijk niet in op deze trend van verdere samenwerking. Ook het CPB heeft daar eerder op gewezen. *Mogelijk kan de staatssecretaris op basis van het onderzoek van Nyenrode die verder bezien.*

2. Missie-gedreven innovatiebeleid: goede richting maar zorgen over uitwerking

Het Kabinet zet in op vernieuwing van het innovatiebeleid. Kern van deze vernieuwing is een ‘missie-gedreven’ innovatiebeleid waarin wordt ingezet op *de economische verdienkansen van maatschappelijke vraagstukken en sleuteltechnologieën*⁴. Deze sleuteltechnologieën sluiten aan bij de definities zoals die ook in Europa worden gebruikt.

VNO-NCW en MKB-Nederland steunen deze verandering. Dit biedt kansen voor een sterkere betrokkenheid van de vakdepartementen, die nodig is om de transities aan te pakken, en biedt mogelijkheden om de samenwerking tussen topsectoren onderling en andere sectoren vorm te geven. Bovendien speelt de beweging naar missie-gedreven innovatiebeleid ook in Europa bij de vormgeving van het negende kaderprogramma (‘Horizon Europe’) waar Nederland nu dus al vroeg op inspeelt.

Deze nieuwe vernieuwing in innovatiebeleid past bij een holistische kijk op innovatie. Ook andere departementen dan EZK moeten ervoor zorgen dat innovaties worden

---

⁴ Energietransitie/duurzaamheid; landbouw/water/voedsel, zorg en veiligheid. Het afgelopen jaar zijn een aantal missies geformuleerd onder leiding van de vakdepartementen doorgaans in goede samenspraak met het betrokken bedrijfsleven. Sleuteltechnologieën zijn onder meer: quantum, hightech, nano, fotonica en AI.

gestimuleerd en kunnen slagen. Neem bijvoorbeeld de LS&H sector. Dat beslaat bijvoorbeeld VWS (vergoeding, toelating en financiering van innovaties, magistrale bereiding en klinisch onderzoek), I en W (biotech en milieurapportages), LNV (dierproeven) en OCW (wetenschapsbeleid). In de LS&H sector lijkt steeds meer sprake van ‘gas geven en remmen tegelijk’ en staan de voorwaarden voor publiek-private samenwerking onder druk.

De door de vakdepartementen geformuleerde missies bieden voldoende houvast om te komen tot door de topsectoren opgestelde concrete Kennis en Innovatieagenda's⁵. Er komt nu een belangrijke fase aan waarin van vergezichten wordt gewerkt aan concrete innovatieprogramma's en projecten inclusief bijbehorende investeringen. Dat laatste is van groot belang op te merken. Jaarlijks investeert het bedrijfsleven ruim een half miljard in de Nederlandse (fundamentele en toegepaste) wetenschap. Het is zaak dit vast te houden en uit te bouwen.

Daarvoor willen we de volgende concrete suggesties doen:

1. *Eenvoudige governance.* Er is lang gesproken en nagedacht over de instrumentatie van het topsectorenbeleid. De vernieuwing moet wat ons betreft hierop voortbouwen. De missie-aanpak moet niet leiden tot allerlei nieuwe zware mechanismen of structuren. Nieuwe structuurdiscussies leiden alleen maar tot veel vertraging. Dat is ook niet nodig want de vakdepartementen zijn onderdeel van de gouden driehoek die de basis vormt van het topsectorenbeleid. De nationale agenda moet verankerd worden met de regionale innovatieagenda's en ecosystemen en verbonden worden met de Europese agenda.
2. *Private inzet leidend.* Willen we echt focussen op de economische verdienkansen dan is het zaak dat de private euro sturend blijft werken op dit deel van de publieke middelen voor onderzoek (het gaat effectief om 10% van de NWO middelen en ongeveer 50% van de TO2 middelen). De PPS-toeslag moet als stevig fundament in het beleid overeind blijven. We maken ons zorgen over verdere versoering van deze regeling.
3. *Verder is het zaak dat het mkb een stevigere positie krijgt in dit beleid.* Dit kan door de mkb specifieke instrumenten uit te bouwen (MIT, industrial doctorates), de PPS-toeslag regeling meer mkb vriendelijk te maken (door meer in kind mogelijkheden) en de positie van het mkb in de governance te versterken. Ook is een verdere vertaling noodzakelijk van de kennis en innovatieagenda's maar concrete kansen voor het mkb.
4. *Heldere aanpak gericht op sleuteltechnologieën.* De topsectoren is ook gevraagd een KIA te maken gericht op de sleuteltechnologieën. Onduidelijk is of en op welke wijze hier vervolgens keuzes in gemaakt worden. Hier is snel duidelijkheid gewenst, met een aanpak die voldoende slagkracht biedt op een aantal belangrijke technologieën. Bijzondere aandacht daarbij verdient AI (zie punt 4). Zeker rondom

---

⁵ Dat wordt gedaan door de TKI's: Topconsortia voor Kennis en Innovatie. Deze TKI's stimuleren publiek-private samenwerkingsprojecten. In de TKI's zoeken ondernemers en wetenschappers van de negen topsectoren samen naar manieren om vernieuwende producten en diensten op de markt te brengen.

de sleuteltechnologieën is het zaak een goede koppeling te maken met het komende Horizon Europe waarin vele miljarden in onderzoek en innovatie zullen worden geïnvesteerd. Deze samenhang is ons nog niet geheel duidelijk.

5. *Stevige inschrijving ESA Ministerconferentie.* De Europese Ruimtevaart is strategisch, maatschappelijk en economisch van groot belang voor onze mondiale positie. De ruimtevaart is daarmee een belangrijk onderdeel van het missie-gedreven innovatiebeleid. In december 2019 vindt de driejaarlijkse ESA Ministersconferentie plaats. Nederland investeert al jaren ondermaats in de optionele ESA programma's. Deze ondermaatse Nederlandse investering aan ESA past niet bij de statuur van Nederland als gastland van ESA-ESTEC. Bovendien keert de inzet terug in EU vervolgoopdrachten voor grote satellietconstellatie en op ontsluiting grote commerciële markt voor veilige en snelle connectiviteit. We ondersteunen dan ook *de oproep van de sector en de provincie Zuid-Holland het budget te verhogen, zeker in het licht van de naderende ESA inschrijving.*

We vragen de Tweede Kamer er bij de staatsecretaris van EZK op aan te dringen op deze punten snel duidelijkheid te bieden en dit in overleg te doen met de boegbeelden van de topsectoren. Nog voor het einde van het jaar moeten innovatiecontracten worden getekend, dan moeten bovenstaande zaken echt duidelijk zijn.

3. Samenhang wetenschaps- en innovatiebeleid moet sterker

Zowel het wetenschapsbeleid als het innovatiebeleid starten vanuit een stevige generieke basis. In de wetenschap wordt via een algemene eerste geldstroom en grote delen van NWO de hele brede wetenschap bediend. In het innovatiebeleid wordt het hele innovatieve bedrijfsleven bereikt via met name de WBSO. VNO-NCW en MKB-Nederland vinden dit positief. Het biedt ruimte voor vrij en ongebonden onderzoek aan de ene kant, en innovaties in alle takken van sport bij de bedrijven aan de andere kant. Daarbovenop zou met thematisch beleid naar onze opvatting focus moeten worden aangebracht in de middelen. Hier zit een punt van zorg. De Nederlandse innovatiemotor kan zo efficiënt lopen doordat publieke en private investeringen in R&D complementair zijn en elkaar versterken⁶. Maar dat betekent ook dat wanneer de publieke kant onvoldoende bij kan benen, private investeringen de weg elders vinden. Nu al zien we dat Nederlandse bedrijven relatief veel R&D doen in het buitenland⁷. Deze complementariteit betekent ook dat wetenschaps- en innovatiebeleid elkaar moeten versterken. Deze samenhang ontbreekt op dit moment, waardoor versnippering dreigt en een effectieve aanpak ontbreekt. We staan nu voor de situatie dat er 25 NWA routes en 25 missies zijn geformuleerd. De samenhang daartussen wordt niet aangebracht.

Zo wordt in de Nationale WetenschapsAgenda (NWA, structureel 130 miljoen per jaar) vooraf geen enkele focus aangebracht en wordt ruim 75% van de middelen (80 miljoen

⁶ KNAW, 2018 'Wederzijdse versterking'.

⁷ Hier staan minder investeringen van buitenlandse R&D in Nederland tegenover. Dit 'negatieve' saldo loopt verder op en bedraagt nu 1,3 miljard euro per jaar (KNAW, 2018).

in 2019, bij onveranderd beleid bijna 100 miljoen per jaar) met een open call zonder richting uitgezet. Dit is op zichzelf opvallend omdat de kenniscoalitie dit instrument juist bedoeld als thematisch instrument.⁸

Nu komt er zeker wel thematisch onderzoek uit de NWA, maar onduidelijk is op welke gebieden en hoe dit past binnen ander beleid zoals bijvoorbeeld de accenten uit het Regeerakkoord. Daardoor worden vooraf kansen gemist om krachten te bundelen en uitdagingen als klimaat, veiligheid en gezondheid met succes te kunnen aanpakken. Wanneer vervolgens ook nog de middelen voor de topsectoren van 9 topsectoren verdeeld moeten gaan worden over 25 missies ontstaat een *onbegrijpelijke versnippering, terwijl het Regeerakkoord duidelijk pleit voor de inzet op een aantal prioriteiten*.

We vragen de Tweede Kamer om bij de staatssecretaris van EZK te vragen om:

- Samen met de MOCW aan te laten geven op welke wijze de samenhang tussen de inzet van NWA middelen en de innovatiemiddelen voor de topsectoren vooraf wordt geborgd.
- *Met de MOCW in gesprek te gaan over de verdeling tussen de open en de thematische call in de NWA en hier meer in balans te brengen (bijvoorbeeld 50%-40%) en deze middelen in belangrijke mate in te zetten op de missies en sleuteltechnologieën zoals die nu worden opgesteld.*
- *De PPS-component van NWO voor de topsectoren te laten groeien: Van de 275 miljoen wordt 100 miljoen ingezet op PPS voor de topsectoren. Het bedrijfsleven matched dit met ongeveer 30 miljoen op jaarbasis. Er ligt veel meer privaat geld klaar voor de wetenschap wanneer het aandeel van de PPS-component binnen NWO zou kunnen groeien. Dat biedt kansen voor de wetenschap én voor een bijdrage aan de grote uitdagingen waar Nederland voor staat. Bovendien is dit bedrag in absolute termen al jaren hetzelfde gebleven, alleen al vanwege inflatie lijkt een bijstelling naar boven wenselijk.*

4. Investeer in AI

Het Kabinet komt nog voor de zomer met een Nationale strategie om voorloper te zijn in de toepassing en ontwikkeling van kunstmatige intelligentie (artificial intelligence of kortweg AI). AI wordt vergeleken met eerdere industriële revoluties en zal door het sectordoorsnijdend karakter enorme impact hebben op onze economie. Daarom is het van groot belang dat we als land meegaan in deze razendsnelle ontwikkeling. De Nederlandse wetenschap en het bedrijfsleven zijn goed op dit terrein, en er liggen veel kansen in de toepassing van AI in sterke punten van de Nederlandse economie. Het ontbreekt echter aan een samenhangende impuls over de hele keten heen, waardoor we de boot hier dreigen te missen.

---

⁸ Zie hiervoor de investeringsagenda van de kenniscoalitie (2016): <https://wetenschapsagenda.nl/publicatie/investeringsagenda/>

We willen de Tweede Kamer vragen om bij de staatssecretaris van EZK te benadrukken dat een extra impuls aan AI onderzoek en innovatie moet worden gegeven en of ze bereid is hierover ook in overleg te treden met de Minister van OCW om het thematisch luik in de NWA (deels) te benutten.

5. Start- en scale-up agenda

Innovatieve start- en scale-up bedrijven zijn van belang voor groei en werkgelegenheid en voor sterke en bruisende innovatie-ecosystemen. In de kern zijn innovatieve start-scale-up bedrijven mkb-bedrijven, met wel een aantal specifieke aandachts- en knelpunten (zoals rondom financiering). Veel van deze start- en scale-ups bewegen zich rondom sleuteltechnologieën. Zo kent Nederland bijna 200 AI startups en veel startups rondom biotechnologie.

Samen met de DSA roepen we op tot een ambitieus start- en scale-up beleid. Dat vraagt ook om investeringen in deze technologieën, en een aantal aanpassingen in de fiscaliteit. We vinden het positief dat de staatssecretaris van EZK samen met die van Financiën een verkenning is gestart naar de fiscale regeling voor aandelenopties. We staan positief tegenover de verdere doorontwikkeling van Startup Delta naar Techleap.nl. MKB-Nederland en VNO-NCW werken graag samen aan activiteiten om het ecosysteem te versterken. Zo organiseren we samen met EZK versnellingstafels waarin we innovatieve scale-ups met ons netwerk met concrete actie helpen om de groei te versnellen. Ook hebben we met Costa een proces in gang gezet om corporates veel beter in staat te stellen samen te werken met startups. Onze ervaringen delen we graag met Techleap.nl.

Inzet op Europees niveau voor investeringen in innovatieve starters en mkb-bedrijven. In dit kader is de European Innovation Council van belang. Verder ontbreekt in Nederland een fiscale regeling die die private investeerders (Business Angels, maar ook vrienden en familie) stimuleert om te investeren en herinvesteren in startups. In het VK is een dergelijke regeling zeer succesvol.

We roepen de Tweede Kamer op de staatssecretaris van EZK te vragen de mogelijkheden daartoe te verkennen.

6. Zet in op een valorisatiepact

In landen waar de kennistransfer is ontwikkeld tot een volwaardige taak van een universiteit zijn hoogstaande innovatie ecosystemen ontstaan (denk aan Stanford of Israël). Dit brengt impactvolle bedrijven voort en levert directe economische bedrijvigheid op door de schil aan toeleveranciers. Het valorisatiedebat in Nederland is verworpen tot een set aan indicatoren en abstracte discussie waardoor het primaire doel, kennistransfer die leidt tot nieuwe bedrijvigheid en het versterken van bestaande

bedrijvigheid is weggezaakt. Nederland heeft hier zeker stappen gezet, getuige de vele incubator structuren die er zijn, maar het Rijk laat deze nu helemaal los.

De evaluatie van het valorisatieprogramma pleit juist voor een ‘valorisatie pact’ waarin bedrijfsleven, wetenschap en overheid gezamenlijk de schouders zetten onder het onderwerp. Enige ambitie op dit terrein ontbreekt nu terwijl in Nederland kennistransfer nog verder ontwikkeld moet worden. Het is positief te zien dat de VSNU deze handschoen oppakt maar dat is onvoldoende. Een actieve rol, financiering en inzet van het Rijk is en blijft noodzakelijk. Zet om te beginnen een matchingsregeling op als stimulans voor de borging en doorontwikkeling van de succesvolle activiteiten die opgezet zijn met behulp van het beëindigde valorisatieprogramma. Betrek daarbij ook de TTT-regeling (Thematische Technology Transfer).

We vragen de Tweede Kamer te bepleiten dat EZK en OCW samen werken aan een valorisatiepact, waarvan een matchingsregeling onderdeel uit maakt, met een nadruk op de economische kant van valorisatie.

7. Meer aandacht voor proeffaciliteiten en Smart Industry

Er moet meer aandacht komen voor de opschaling van innovatie (deployment) via mogelijkheden om (proef)faciliteiten op te zetten. De verdere implementatie en opschaling van innovaties in bijvoorbeeld het energiedomein zullen veel grote investeringen vergen. Hier ligt onder meer een rol voor Invest-NL. Ook de in het Regeerakkoord genoemde nieuwe op CO2 besparing gebaseerde regeling, naast de SDE+, is hiervoor van belang (voor het gehele bedrijfsleven groot en klein).

Digitalisering van de industrie verdient de komende jaren prioriteit. Het zal de industrie radicaal veranderen en leiden tot nieuwe business proposities, innovatieve producten, concepten en diensten.

Field Labs, waarvan er sinds 2015 inmiddels 40 zijn opgericht, spelen een belangrijke rol om koploperbedrijven in digitalisering te ondersteunen met digitale innovaties. Het doel van een Field Lab is om in samenwerking met bedrijven, kennisinstellingen en andere relevante stakeholders op een specifiek SI thema nieuwe technologieën en bedrijfsprocessen te ontwikkelen, te testen, te leren toepassen, te demonstreren en op te schalen naar commerciële toepassingen. Daarnaast worden de verbindingen met onderzoek, onderwijs en beleid versterkt. Field Labs houden zich bijvoorbeeld bezig met Smart Industry thema's zoals flexible manufacturing, 3D printing, robotica en 5G.

In Nederland ontbreekt echter een vast budget voor Smart Industry, terwijl het juist zaak is om digitalisering in de maakindustrie te versnellen. We pleiten voor een

structurele financiering voor Smart Industry, te beginnen met de Field Labs, zoals dat ook in de landen om ons heen gebeurt. Ook is het van belang het concept van Field Labs ook in andere sectoren meer toe te passen.

8. Stimuleer procesinnovatie bij het mkb

Het huidige innovatiebeleid is in belangrijke mate mkb-beleid. Zo gaat ruim 2/3 van het budget van de WBSO naar het mkb. Daarnaast bevat het beleid nog specifieke instrumenten voor het mkb zoals de MIT, het innovatiekrediet en SBIR. De basis van het beleid staat daarmee goed. De recente WBSO-evaluatie laat bijvoorbeeld zien dat de regeling effectief is.

Ook kleine ondernemers vinden de weg naar het instrument zoals ook blijkt aan de beantwoording van de motie van Van der Lee. Het gaat hier echter vooral om technische kennisontwikkeling. Innovatie vraagt echter veel meer dan dat.

Met name op het gebied van procesinnovatie zou goed naar het instrumentarium gekeken moeten worden. Procesinnovatie is, zeker gezien steeds schaarser wordende personeel, van steeds groter belang in het mkb. Op dit moment heeft dit geen goede plaats in het innovatiebeleid.

Ook een op samenwerking gerichte kleinschalige subsidieregeling als IPC, Innovatie Prestatie Contracten, zou in dit kader gezien kunnen worden. De regeling ondersteunt samenwerkende mkb-ondernemingen in dezelfde regio, keten of branche die een meerjarig innovatietraject willen uitvoeren. Deze regeling is echter door EZK gestopt maar zou in een variant wellicht geschikt gemaakt kunnen worden om proces innovatie te stimuleren.

We roepen de Tweede Kamer op om aan de staatssecretaris van EZK te vragen te inventariseren of en hoe procesinnovatie een duidelijke plek kan krijgen in het innovatiebeleid. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door te kijken naar (extra) mogelijkheden voor haalbaarheidsstudies op dit terrein, vouchers of herinvoering van de IPC.

9. Overheid als klant

Via het SBIR-instrument kunnen mkb-bedrijven worden uitgedaagd om te komen met innovatieve oplossingen. De mogelijkheden daartoe moeten verder worden verruimd en kunnen worden gekoppeld aan de missies en sleuteltechnologieën. Denkbaar is bijvoorbeeld een SBIR op het terrein van AI.

We roepen de Tweede Kamer op de staatssecretaris van EZK te vragen meer SBIRs uit te zetten via de vakdepartementen.

De rol van de overheid als launching customer wordt veel benoemd in brieven maar nog weinig concreet gemaakt. Wat zijn de concrete acties van EZK op dit terrein? Zijn decentrale overheden via een fonds mogelijk om zo risico's meer te delen?

We zien wel dat er steeds meer goede voorbeelden op dit terrein komen. Denk bijvoorbeeld aan het innovatielab een initiatief van GeoBusiness Nederland dat wordt uitgevoerd vanuit GeoSamen met partners vanuit de overheid, het ministerie van BZK en Geonovum.

Ook het Open Convenant Rotterdam is een goed voorbeeld. Kern van deze Convenantgedachte is dat de overheidsopdrachtgever niet het wiel helemaal zelf gaat uitvinden, maar een pool van ondernemers om zich heen verzamelt om samen het wiel uit te vinden en dan pas opdracht verstrekt om het te gaan maken. Het productieproces wordt gezamenlijk gemonitord en het resultaat gezamenlijk geëvalueerd, zodat er een constant leerproces voor beide partijen ontstaat en een volgend product nog beter, innovatiever, milieuvriendelijker etc. wordt. Staatssecretaris Keijzer heeft het Convenantgedachtegoed in haar MKB-actieplan opgenomen en in januari tijdens de Infratech geroemd als een werkbaar en concreet middel om bij overheidsopdrachten tot innovaties op allerlei terrein te komen. De rol van de overheid als launching customer zou ook beter vorm gegeven kunnen worden in een zogeheten Convenantgedachte.

We roepen de Tweede Kamer op de staatssecretaris van EZK te vragen op welke wijze ze deze Convenantgedachte in andere sectoren wil stimuleren en aan te geven op welke wijze ze verder handen en voeten wil geven aan de rol van de overheid als launching customer.

In sommige gevallen is de overheid niet alleen launching customer maar ook "launch gatekeeper". De implementatie van nieuwe technologie en innovatie staat of valt dan bij een heldere en voortvarende overheid. Denk aan zelfrijdende auto's of introductie van innovatieve zorgoplossing. Dit belang van ruimte in de wet- regelgeving voor innovaties wordt door EZK onderkent. Onder meer door inzet van Nederland is in Europa gepleit voor het invoeren van een innovatieprincipe in wet-regelgeving. Het is onhelder wat dit nu in de praktijk betekent.

We roepen de Tweede Kamer op de staatssecretaris van EZK te vragen hoe het innovatie-principe nu is opgepakt zowel nationaal als Europees.

10. Kennisverspreidingsagenda met de branches

In het jaarbericht de Staat van het MKB 2018 staat dat er een productiever en innovatiever mkb nodig is. Om dit te bewerkstelligen is het essentieel dat kennisinstellingen en het mkb nauw met elkaar samenwerken. Voor het hoog innovatieve mkb vraagt dit er bijvoorbeeld om dat kennis onder marktconforme voorwaarden door het mkb kan worden ingelicenseerd.

Naast de ontwikkeling van kennis is echter ook het gebruik en toepassing ervan in het technologievolgend mkb van belang. Er is op dit gebied nauwelijks beleid. Met name de samenwerking met MBO en HBO kan helpen dit gat te dichten omdat deze dichterbij het mkb staan en de uitvoering van de kennisverspreiding kunnen opvatten als onderwijstaak.

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft olopemd tot structureel €7,5 miljoen per jaar vrijgemaakt voor TO2 instellingen om te komen tot kennisverspreiding naar het midden- en kleinbedrijf maar het is nog onduidelijk op welke wijze dit zal worden gedaan.

MKB-Nederland en VNO-NCW roepen daarbij op veel meer gebruik te maken van brancheorganisaties om de kennis vanuit toegepast onderzoek te ontsluiten voor het midden- en kleinbedrijf. Branches willen deze rol als verbindende schakel tussen mkb en kennisinstelling graag vervullen. In dat kader hebben MKB-Nederland en VNO-NCW op 10 april jongstleden een succesvolle kennismakingsbijeenkomst georganiseerd voor mkb-branches en Toegepast Onderzoek Organisaties. Hierop moet worden voortgebouwd. Bij deze bijeenkomst waren ook de hogescholen aanwezig die op dit gebied ook een zeer belangrijke rol kunnen spelen. SIA (het nationaal regieorgaan praktijkgericht onderzoek) zou veel sterker betrokken kunnen worden in de kennisverspreiding naar het mkb.

Samenwerking tussen het mkb en kennisinstellingen kan namelijk vaak het beste op collectief niveau plaatsvinden waarbij de hele keten van leveranciers en afnemers wordt betrokken. Grote uitdagingen zoals circulair ondernemen kunnen meestal niet door een individueel mkb-bedrijf worden opgelost, maar daarbij moet de hele keten worden betrokken. Brancheorganisaties vertegenwoordigen vaak de hele keten en zijn daarom goed gepositioneerd om een verbindende rol in de samenwerking op zich te nemen. Daarnaast hebben brancheorganisaties zicht op wat de grote uitdagingen binnen hun branche zijn en waar het meest bereikt kan worden.

Op dit moment ontbreekt een goed instrumentarium om deze kennisverspreiding in de versnelling te kijken. Branches werken hier vooral zelf aan in bv een Knowledge Deal aanpak. Een MKB Knowledge Deal is erop gericht om kennis van kennisinstellingen toegepast te krijgen binnen en door het mkb. De deal is een overeenkomst tussen een mkb brancheorganisatie en één of meerdere kennisinstellingen, zoals de TO2 organisaties, (technische) universiteiten en hogescholen. In de deal komen partijen overeen om in een afgebakend traject te zorgen dat kennis gericht wordt ontsloten naar potentiële toepassende mkb-bedrijven. Daarnaast wordt in de deal gezorgd voor een begeleidingstraject naar de toepassing van de kennis door de aan de deal deelnemende partijen. Idealiter draagt de overheid bij aan de totstandkoming van een deal met een financiële bijdrage. De partijen die de deal sluiten dragen gezamenlijk de financiële last van de deal. De eerste ervaringen zijn positief waarbij het een uitdaging is deze nog praktischer te maken zodat een mkb-onderneming er ook echt mee aan de slag kan.

We pleiten ervoor om de MKB Knowledge Deal aanpak verder uit te bouwen naar andere branches en nog praktischer te maken. Daarbij kan ook gezien worden of dit kan worden opgezet als instrument gericht op kennisverspreiding binnen de bedrijfssector zelf.

We roepen de Tweede Kamer op de staatssecretaris van EZK op te roepen dat er nog voor het einde van dit jaar een tiental MKB Knowledge Deals worden gesloten.

Tot slot willen we de Tweede Kamer erop wijzen dat innovatie uiteindelijk valt of staat bij de beschikbaarheid van de juiste (technische) mensen. Aandacht hiervoor is en blijft van cruciaal belang voor onze innovatiekracht.

Een afschrift van deze brief wordt gestuurd naar de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat.

Hoogachtend,

Mw. G. Dolsma
Wvd Directeur Economisch Zaken